МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Факультет філології

Кафедра української літератури

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до підготовки та складання атестації

(комплексного кваліфікаційного іспиту з української мови, літератури та методики навчання)

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Івано-Франківськ – 2026

Загальні положення

Методичні рекомендації призначені для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти предметної спеціальності А4.01 «Середня освіта (Українська мова і література)» та спрямовані на організацію самостійної підготовки до комплексного кваліфікаційного іспиту.

Атестація є підсумковою формою перевірки сформованості фахових і загальних компетентностей та досягнення програмних результатів навчання. Іспит інтегрує знання з української мови, української літератури й методики їх навчання, а також здатність застосовувати ці знання в професійній діяльності в закладі загальної середньої освіти.

Загальний обсяг компонента становить 1,5 кредити ЄКТС. Рекомендовано планувати підготовку систематично, розподіляючи час між мовознавчим, літературознавчим і методичним блоками.

Мета і завдання підготовки

Мета підготовки – систематизувати й поглибити теоретичні знання з української мови та літератури, удосконалити вміння аналізувати мовні явища й художні тексти, а також продемонструвати готовність до проєктування та реалізації освітнього процесу.

Під час підготовки необхідно:

- відновити цілісну систему знань із сучасної української мови та вільно використовувати фахову термінологію;
- узагальнити знання про історико-літературний процес кінця XIX — початку XXI століття, літературні напрями, течії та індивідуальні авторські стилі;
- удосконалити навички аналізу й інтерпретації художнього тексту з урахуванням його змісту, форми, жанрової специфіки та історико-культурного контексту;
- опрацювати сучасні методи, прийоми, форми й технології навчання української мови та літератури;
- навчитися моделювати фрагменти уроків, добирати вправи й навчальні матеріали відповідно до мети та очікуваних результатів;
- розвивати вміння критично аналізувати інформацію, аргументувати професійні рішення та оцінювати їхню доцільність;
- дотримуватися принципів академічної доброчесності й норм професійної комунікації.

Основні напрями підготовки

Українська мова

Під час опрацювання мовознавчого блоку доцільно систематизувати матеріал за основними рівнями мовної системи та розглядати мовні явища у взаємозв'язку. Особливу увагу варто приділити точності визначень, розмежуванню суміжних понять і вмінню обґрунтовувати аналіз конкретними мовними прикладами.

Рекомендований алгоритм опрацювання питання:

1. визначити ключові поняття й подати їх наукове тлумачення;
2. окреслити місце явища у відповідному розділі мовознавства та його системні зв'язки;
3. схарактеризувати основні ознаки, класифікації та закономірності;
4. проаналізувати приклади, пояснити особливості їх функціонування;
5. за потреби визначити, як відповідний матеріал можна представити в шкільному курсі української мови.

Українська література

Підготовка до літературознавчого блоку передбачає осмислення закономірностей літературного процесу кінця XIX — початку XXI століття, знання творчості письменників, особливостей художніх напрямів і жанрів, а також володіння методами аналізу художнього тексту.

Відповідь на теоретичне питання доцільно будувати за такою логікою:

1. визначити історико-культурний і літературний контекст;
2. схарактеризувати основні тенденції відповідного періоду, напряму чи творчості письменника;
3. розкрити проблематику, тематику, жанрові та стильові особливості твору або творчого доробку;
4. проаналізувати образну систему, композицію, художні засоби й авторську позицію;
5. підкріпити висновки конкретними прикладами з тексту;
6. окреслити освітній потенціал матеріалу та можливості його використання на уроках української літератури.

Важливо уникати суто біографічного переказу або переліку фактів. Перевагу слід надавати аргументованому аналізу, точному використанню літературознавчих понять і самостійним узагальненням.

Методика навчання української мови та літератури

Методичний блок перевіряє здатність переносити філологічні знання в освітню практику: формулювати мету й очікувані результати навчання, добирати зміст і методи, планувати діяльність учнів, моделювати навчальні ситуації та обґрунтовувати власні рішення.

Під час виконання методичного завдання рекомендовано:

1. уточнити клас, тему, навчальну мету й очікувані результати;
2. визначити, які знання, уміння та компетентності мають бути сформовані;
3. обрати доцільні методи, прийоми, форми роботи й цифрові ресурси;
4. описати послідовність дій учителя й учнів та передбачити активну діяльність учнів;
5. запропонувати конкретні вправи, запитання, завдання або фрагмент уроку;
6. визначити спосіб перевірки результатів і критерії оцінювання;
7. коротко обґрунтувати відповідність обраних методичних рішень меті, змісту й потребам учнів.

Якщо завдання передбачає моделювання фрагмента уроку або системи вправ, необхідно подавати не лише загальний опис задуму, а й приклади конкретних інструкцій, завдань та очікуваних відповідей або результатів учнів.

Орієнтовна структура відповіді на іспиті

Відповідь варто будувати послідовно, дотримуючись логіки запитання та регламенту, визначеного екзаменаційною комісією.

1. Вступ: коротке визначення теми, поняття або проблеми.
2. Основна частина: систематизований виклад теоретичних положень, класифікацій, закономірностей чи наукових підходів.
3. Приклади й аналіз: мовні факти, твори, фрагменти текстів або конкретні методичні рішення.
4. Професійне застосування: пояснення, як знання можна використати в освітньому процесі, якщо це відповідає змісту питання.
5. Висновок: стислий підсумок і формулювання основних положень.

Усна відповідь має бути логічною, грамотною, аргументованою й термінологічно точною. Варто уникати надмірно загальних тверджень, повторів, механічного відтворення конспектів і непідтверджених оцінок.

Рекомендації до самостійної роботи

1. Опрацюйте програму атестації та перелік екзаменаційних питань; позначте теми, які потребують додаткової уваги.
2. Складіть тематичні конспекти або карти понять, використовуючи рекомендовану літературу й навчальні матеріали.
3. Підготуйте короткі плани відповідей на кожне питання: ключові поняття, основні тези, приклади, висновки.
4. Практикуйте аналіз мовних прикладів і художніх текстів, пояснюючи кожен висновок.
5. Розробіть кілька зразків методичних завдань: фрагмент уроку, систему вправ, запитання для аналізу тексту, завдання для формувального оцінювання.
6. Проводьте пробні усні відповіді з контролем часу; за можливості попросіть колегу поставити уточнювальні запитання.
7. Після кожного повторення фіксуйте прогалини й повертайтеся до складних тем.

Загальні підходи до оцінювання відповіді

Орієнтуючись на компетентності й програмні результати навчання, під час самопідготовки доцільно оцінювати власну відповідь за такими параметрами:

- повнота й системність розкриття питання;
- точність термінології та коректність фактичного матеріалу;
- уміння аналізувати, класифікувати, узагальнювати й аргументувати;
- доречність прикладів і якість аналізу мовного чи літературного матеріалу;
- практична обґрунтованість методичних рішень;
- логічність, послідовність, культура усного мовлення;
- самостійність суджень і дотримання академічної доброчесності.

Цей перелік є інструментом самооцінювання. Остаточне оцінювання здійснює екзаменаційна комісія відповідно до чинних нормативних документів університету та встановлених критеріїв, передбачених «Положенням про організацію освітнього процесу…»

Академічна доброчесність і професійна відповідальність

Підготовка й складання атестації мають відбуватися з дотриманням принципів академічної доброчесності. Необхідно коректно використовувати наукові джерела, розмежовувати власні міркування й запозичені ідеї, не подавати чужі напрацювання як власні та дотримуватися правил професійної комунікації.

Майбутній учитель української мови і літератури має демонструвати не лише предметні знання, а й відповідальне ставлення до слова, повагу до учасників освітнього процесу, готовність до професійного саморозвитку та критичного осмислення власної педагогічної діяльності.

Підсумкові рекомендації

Ефективна підготовка до комплексного кваліфікаційного іспиту передбачає поєднання системного повторення теорії, практичного аналізу мовного й літературного матеріалу та розв’язання методичних завдань. Важливо не лише відтворити знання, а й показати здатність застосовувати їх у професійних ситуаціях, аргументувати педагогічні рішення, добирати ефективні способи навчання та рефлексувати щодо власної діяльності.

Рекомендовано завершити підготовку пробним комплексним іспитом, під час якого здобувач послідовно відповідає на мовознавче й літературознавче питання та виконує методичне завдання. Це дасть змогу оцінити цілісність знань, якість аргументації та готовність до професійної діяльності.